

Az irat elektronikus formában
közvetítve

FŐVÁROSI TÖRVÉNYSZÉK 75.	
FŐLAJSTROMSZÁM	KEZDŐIRATON:
Postán / Gyűjtőládába / Személyesen / E-mailen / Faxon	
Érkezett:	2022 JÚN 08.
PÉLDÁNY:	ÍV:.....
MELLÉKLET:	KÖZTÜK:.....
FŐLAJSTROMSZÁM:	UTÓIRATON:

Alkotmánybíróság

1015 Budapest,
Donáti u. 35-45.

A Fővárosi Törvényszék útján!

1055 Budapest
Markó u. 27.

Hiv. szám: Pfv.III.21.137/2021.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám:	IV/ 0 1 4 5 0 - 0 / 2022
Érkezett:	2022 JÚN 21.
Példány:	1
Kezelőiroda:	
Melléklet:	4 db

Tisztelt Alkotmánybíróság!

I.r. panaszos és a

II.r. panaszos (I.r. panaszos és II.r. panaszos együttesen a továbbiakban: „panaszosok”) jelen beadványhoz 1.sz. mellékletként csatolt ügyvédi meghatalmazással igazolt jogi képviselőként;

az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban „Abtv.”) 27. §-a alapján, a fenti ügyszám alatt a panaszosok, mint felperesek által a Magyar Állam alperes ellen indított perben;

a Kúria Pfv.III.21.137/2021/11. ssz.-ú ítélete (a továbbiakban: „Ítélet”) ellen – a Fővárosi Ítéletábrla 3.Pf.20.320/2021/4/II. ssz.-ú másodfokú jogerős ítéletére is kiterjedően –

alkotmányjogi panaszt

terjesztünk elő, az alábbiak szerint:

Kérjük, hogy a Tisztelt Alkotmánybíróság

- (i) az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, az Abtv. 27. § (1) bekezdése és 43. § (1) bekezdése alapján a Kúria Ítéletének - a Fővárosi Ítéletábla 3.Pf.20.320/2021/4/II. ssz.-ú másodfokú ítéletére kiterjedően - az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésébe [tulajdonhoz való jog]; XXVIII. cikk (1) bekezdésébe [tisztességes eljáráshoz való jog] és a XXVIII. cikk (7) bekezdésébe [jogorvoslathoz való jog] ütközését állapítsa meg; és
- (ii) az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján a Kúria Ítéletét - a Fővárosi Ítéletábla 3.Pf.20.320/2021/4/II. ssz.-ú másodfokú ítéletére kiterjedően - XIII. cikk (1) bekezdésébe [tulajdonhoz való jog]; XXVIII. cikk (1) bekezdésébe [tisztességes eljáráshoz való jog] és a XXVIII. cikk (7) bekezdésébe [jogorvoslathoz való jog] ütközés okán semmisítse meg.

Az alkotmányjogi panasz anyagi jogi alapja az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdése [tulajdonhoz való jog], a XXVIII. cikk (1) bekezdése [tisztességes eljáráshoz való jog] és a XXVIII. cikk (7) bekezdése [jogorvoslathoz való jog].

Az alkotmányjogi panasz eljárásjogi alapja az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Abtv. 27. §-a, amelynek értelmében az Alkotmánybíróság felülvizsgálja a bírói döntés Alaptörvénnyel való összhangját, és megsemmisítheti az Alaptörvénnyel ellentétes bírói döntést.

I. AZ ALKOTMÁNYJOGI SZEMPONTBÓL RELEVÁNS TÉNYEK

1. A panaszosok a mezőgazdaság területén tevékenykedő jogi személyek. Az I.r. panaszos a Nemzeti Földalapkezelő Szervezet (a továbbiakban: „NFA”), mint a Magyar Állam termőföldvagyonára hasznosítása körében eljáró képviselőjével termőfölddel kapcsolatos kötelezettség teljesítésére irányuló, rövid távú, 1 éves időtartamra kötött az NFA tv. szerinti megbízási szerződéseket többségében [redacted] települések külterületén található szántó és legelő művelési ágú földterületekre.
2. Az I.r. panaszos a megbízási szerződésekben vállalta, hogy a földterületeken jó gazda gondosságával eljárva, a földterületek művelési ágának megfelelő termelést folytat, azokat művelési águknak megfelelően hasznosítja.
3. Mivel a megbízási szerződések megkötését megelőzően **nem történt a Magyar Állam képviseletében eljáró NFA és az I.r. panaszos között szabályszerű átadás-átvétel**, ezért az I.r. panaszos nem mérhette fel előzetesen a földterületek állapotát, így azok megművelésének megkezdésekor, a helyszínen szembesült azzal, hogy a **földterületek jelentős része (több, mint 410 ha) rendkívüli mértékben elhanyagolt állapotban van, cca. 20 éve műveletlen**. Ennyi idő alatt felnőtt bennük egy bozótos, bokros, fakitermelésre alkalmatlan fás sűrűség, tehát ezen földterületek hasznosíthatatlannak minősültek.
4. Ebben a körben fontos tény, hogy a területek szabályszerű átadásáért az átadó, jelen esetben az NFA volt felelős. Az I.r. panaszossal kötött megbízási szerződés megkötésében

közreműködő, NFA alkalmazott tanú az I. fokú eljárás 2018. november 16. napján tartott tárgyalásán nyilatkozott arról, hogy a földterületek átadás-átvétele körében az NFA felrőhatóan nem gondoskodott arról, hogy a földterületek állapota megfelelően rögzítve legyen, illetve azok átadás-átvétele dokumentálva legyen:

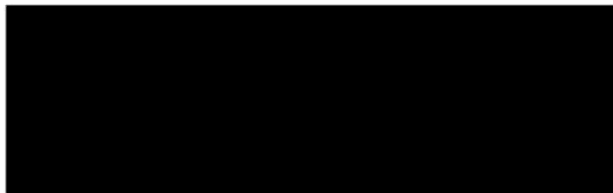
- „Nem volt átadás-átvétel, mivel erre nem kaptunk utasítást és technikailag is megoldhatatlan lett volna a szerződések nagy száma és a hatalmas területek miatt.
- A szerződés aláírását követően nagyon rövid időn belül [redacted] tájékoztatta a hivatali felettéseimet, hogy nem művelhető a terület, mert elgazosodott, és jelentős ráfordítással lehet csak használhatóvá tenni. Ekkor mi utasítást kaptunk helyszíni szemle elvégzésére”.¹

5. Az I.r. panaszos ezt követően nyomban tájékoztatta az NFA-t a földterületek állapotáról. Az I.r. panaszos emellett azért, hogy eleget tegyen a megbízási szerződésekből eredő művelési kötelezettségnek, saját költségén megkezdte az elhanyagolt földterületek bejegyzett művelési águknak megfelelő állapotba történő visszaállítását.
6. A peradatok (okiratok és tanúvallomások) alapján az NFA mindvégig tudott az I.r. panaszos által végzett helyreállítási munkákról, azokat maga is támogatta. Az NFA emellett előre jelezte az I.r. panaszos részére, hogy nemsokára kiírásra kerülnek a területek 20 éves haszonbérletre és ezen pályázatokon indulva a területeken a gazdálkodást hosszú távon is tudja folytatni. Nyilvánvaló, hogy az I.r. panaszos a megbízási szerződések 1+1 éves időtartama alatt másként nem végzett volna el cca. 50 millió Ft értékű helyreállítási költséggel járó munkát, úgy, hogy emellett még a haszonbért is fizetnie kellett a megbízási szerződések alapján.
7. A meghosszabbított megbízási szerződések lejártáig az I.r. panaszosnak (igazságügyi szakértői vélemény által alátámasztottan, illetve az NFA által sem vitatottan) mindösszesen cca. 50 millió forint többletköltsége jelentkezett a földterületek állapotának helyreállítása körében.
8. Az I.r. panaszos és az NFA közötti megbízási szerződések 1+1 éves lejáratát követően a II.r. panaszos és az NFA között 2012-ben mezőgazdasági földhaszonbérleti szerződések jöttek létre összesen több, mint 530 ha nagyságú, [redacted] települések külterületén található szántó és legelő művelési ágú földterületekre. Ezen szerződésekben a II.r. panaszos vállalta, hogy a földterületeket művelési águk szerint hasznosítja, valamint gondoskodik azok termőképességének fenntartásáról.
9. Mivel az NFA-nak felrőható okból a területek szabályszerű átadás-átvétele itt is elmaradt, a II.r. panaszos a földterületek birtokbavételét követően realizálta, hogy a földterületekből cca. 315 ha nem alkalmas a művelési ágának megfelelő hasznosításra, mivel azokat összefüggően fák és bokrok alkotta sűrűk borították el.

¹ Fővárosi Törvényszék I8.P.20.930/2018/12. 6. oldal

10. A II.r. panaszos a területek megtisztítását és a művelési ágba visszaállítását saját maga megkezdte az NFA tudomásával és támogatásával, amely a perben kirendelt igazságügyi szakértő által megállapítottan cca. 120 millió Ft költséget okozott a II.r. panaszosnak.
11. A II.r. panaszos a felmerült, előre nem látott költségek átvállalása okán haszonbérleti-díj mérséklése iránti megkereséssel fordult az NFA-hoz. Az NFA a II.r. panaszos haszonbérleti díj mérséklése vonatkozásában 2013-ban előterjesztett kérelmét előzetesen méltányolhatónak és támogathatónak találta, azonban az összecszerű megegyezéstől elzárkózott.
12. A panaszosok módosított keresetlevelükben elsődlegesen a szerződések teljesítésével felmerült szükséges és hasznos költségeik megtérítését, másodlagosan az NFA szerződésszegésével okozott kár megtérítését, harmadlagosan pedig jogalap nélküli gazdagodás megtérítését követelték a Magyar Állam, mint alperestől.
13. Az I. fokon eljáró bíróság a lefolytatott bizonyítás alapján megalapozottnak találta a panaszosok elsődleges kereseti kérelmét és kötelezte a Magyar Államot, hogy fizessen meg az I.r. panaszos részére 50.881.230, -Ft. tőkeösszeget, a II.r. panaszos részére 105.574.783, -Ft. tőkeösszeget.
14. Az I. fokú ítélet szerint a Magyar Állam, mint haszonbérbeadó kötelezettsége volt azoknak a feltételeknek a biztosítása, amelyek között a panaszosok, mint haszonbérbeadók a szerződéses kötelezettségüknek eleget tehetnek. A haszonbérelőnek, ha szántó és legelő művelési ágú termőföldet ad haszonbérbe, akkor szavatol azért, hogy a haszonbérbe adott termőföldek a művelési ágak megfelelő állapotban kerüljenek haszonbérbe adásra. A haszonbérelőnek pedig nem feladata saját költségén helyreállítani a haszonbérlet területének művelési ágát.
15. Tekintve, hogy az I. fokú bíróság megalapozottnak találta a panaszosok elsődleges kereseti kérelmét, kizárólag az elsődleges kereseti kérelmet vizsgálta, a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmek tekintetében nem vett fel és folytatott le bizonyítást, a felek tényelődadásait, jogi érvelését nem vizsgálta. Az I. fokú ítélet is kizárólag az elsődleges kereseti kérelem tekintetében tartalmaz indokolást, mivel a bíróság ezen kérelmet találta megalapozottnak.
16. A II. fokon eljáró Fővárosi Ítéltábla az I. fokú ítéletet az I.r. panaszos által kötött megbízási szerződések és a II.r. panaszos által kötött földhaszonbérleti szerződések formális, a felek szerződéses akaratát mellőző nyelvtani értelmezésével teljeskörűen megváltoztatta és a panaszosok kérelmet elutasította. A II. fokú bíróság álláspontja szerint az I.r. panaszos a megbízási szerződéseket hiába az abban szereplő földek teljes területének művelési ágak megfelelő, rendeltetésszerű művelésére kötötte, az I.r. panaszos valójában termőföld művelési ágának megfelelő termelésére, korlátozott hasznosítási kötelezettség teljesítésére vállalt kötelezettséget.
17. A II. fokú ítélet szerint a Magyar Állam nem sértett jogszabályt azzal, hogy a megbízási szerződések tárgyát képező földterületeket legalább húszévnyi elhanyagolást követően,

hasznosíthatatlan állapotban bocsátotta az I.r. panaszos művelésébe, ugyanis megbízási szerződés alapvető célja nem a haszonbérbeadás során a mezőgazdasági földterület használata és hasznainak szedésével megvalósuló hasznosítás, hanem a hasznosítási kötelezettség teljesítéséhez szükséges feladatok gondos ellátása.

18. A II. fokon eljáró bíróság tehát nem vette figyelembe a földterületek Magyar Állam mulasztásából következően bekövetkezett elhanyagolt állapotát. Álláspontja szerint, a megbízási szerződésekből következően, a földterületek megművelése körében fennálló kockázatot (így a földterületek ingatlan-nyilvántartási művelési ágától teljes mértékben eltérő valóságos állapot miatti több-tízmillió forintos művelési ág-visszaállítási kiadásokat) az I.r. panaszosnak kell viselnie.
19. Hasonlóan értékelte a II. fokú bíróság a II.r. panaszos és az NFA közötti haszonbérleti szerződéseket, ugyanis álláspontja szerint a haszonbérleti szerződés során felmerülő költségeket a haszonbérletnek kell viselnie és ebbe beleértendők a művelési ágba történő visszaállítás költségei is. A II. fokú ítélet a földterületek Magyar Állam mulasztásából bekövetkezett állapotromlásának orvoslása körében felmerült költségeket a haszonbérleti szerződés körében felmerülő, tehát a haszonbérletet terhelő költségként minősítette.
20. Mindezeket túl a II. fokú bíróság elutasította a panaszosok másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeit is, úgy, hogy azokat az I. fokú bíróság (az elsődleges kereseti kérelem megalapozottságára tekintettel) nem vizsgálta, azokról érdemben nem döntött. A panaszosok a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeik elbírálásáról és elutasításáról első alkalommal a II. fokú ítélet szóbeli kihirdetésekor szereztek tudomást.
21. A panaszosok a II. fokú ítélettel szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő, amelyet a Kúria Ítéletével elutasított. A Kúria szintén megállapította, hogy „[a] megbízási szerződés 4., 7. és 9. pontjaiból egyértelműen és nyomatékosan következik, hogy a hasznosítási kötelezettség teljesítésével kapcsolatos költségek az I. rendű felperest terhelik, azokat az alperessel szemben nem érvényesítheti.”²
22. A Kúria álláspontja szerint tehát a Magyar Állam bármely állapotú földeket is adott át az I.r. panaszosnak, a földterületek hasznosítási kötelezettség megvalósításához szükséges (és a Magyar Állam által elmulasztott) helyreállítása is az I.r. panaszos kötelezettsége.
23. Ugyanezen megállapításra jutott a II.r. panaszos tekintetében is: „A haszonbérleti szerződés 4.1. pontja szerint a II. rendű felperes a földrészleteket a művelési águk szerint volt köteles hasznosítani, termőképességükről gondoskodni. Ennek költségei értelemszerűen a haszonbérletet terheltek. A haszonbérleti szerződések esetén az alperes minden költséget a haszonbérletre, jelen esetben a II. rendű felperesre kívánt hárítani”.
24. A panaszosok másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeivel kapcsolatban a Kúria arra az álláspontra helyezkedett, hogy a panaszosok alaptalanul hivatkoztak arra, hogy ezen kérelmek II. fokon történt elbírálása, azok bizonyítatlansága folytán jogszabálysértő, ugyanis

² Ítélet [71]

a II. fokú bíróság ugyanis a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján érdemben eldönthetőnek minősítette azokat a Pp. 253. § (3) bekezdése alapján.³

25. **A panaszosok két okból terjesztenek elő az Alaptörvényben biztosított jogaik védelme érdekében alkotmányjogi panaszt:**

- (i) A panaszosok a lenti II.1.-II.2. alfejezetekben foglaltak szerint sérelmezik, hogy **az I.r. alperes megbízottként, a II.r. alperes pedig haszonbérliként nem kapta meg a tulajdonhoz való jog védelmét**, azzal, hogy a II. fokú bíróság és a Kúria a megbízási, illetve a haszonbérleti szerződések alapján rájuk róttá a megbízás/haszonbérlet tárgyát képező ingatlanok művelési ágak megfelelő helyreállításának kötelezettségét és költségeit a tulajdonos Magyar Állammal szemben. Ez azt eredményezte, hogy a megbízás/haszonbérlet időtartama alatt a panaszosok olyan, rendkívüli mértékű költségeket kellett, hogy vállaljanak, amely a tulajdonuk súlyos sérelmével jár.
- (ii) A panaszosok emellett a lenti II.3. alfejezetben foglaltak szerint azt is sérelmezik, hogy **a II. fokú bíróság és a Kúria a tisztességes eljáráshoz való jogukat megsértve elzárta őket attól, hogy a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeik tárgyában az ügyüket (tényelőadásaikat és jogi érvelésüket) előadják, bizonyítást indítványozzanak és bizonyítás kerüljön lefolytatásra.**

Továbbá a másodlagos és harmadlagos kereseteket lényegében I. fokon eldöntő II. fokú ítélet ellen a panaszosok nem tudtak fellebbezést előterjeszteni, ezzel a fellebbezési, rendes jogorvoslati joguk is súlyosan sérült.

II. JOGI ÁLLÁSPONT

II.1. A TULAJDONHOZ VALÓ JOG AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN, KITEKINTÉSSEL AZ EJEB GYAKORLATÁRA IS

26. A panaszosokat ért alapjogi sérelmek indokainak kifejtése előtt elengedhetetlennek tartjuk, hogy a jelen ügy szempontjából releváns jogforrások rövid áttekintését adjuk, különös tekintettel az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlatára, illetve kitekintve az Emberi Jogok Európai Bíróságának („EJEB Bíróság”) határozataira.

II.1.1. Az Alkotmánybíróság gyakorlata

27. Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése szerint „*[m]indenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.*” A Q) cikk (2) bekezdése értelmében „*Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.*”
28. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye („Egyezmény”) Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikke szerint – összhangban a magyar Alaptörvény XIII. cikkével – „*[m]inden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet*

³ Ítélet [75]

tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik [...]”.

29. Az Alkotmánybíróság több eseti határozatában foglalkozott a tulajdon alkotmányjogi fogalmával. Gyakorlatában mérőföldkőnek tekinthető **64/1993. (XII. 22.) AB határozat** elvi értelel mondja ki, az alkotmányjogi védelem nem azonos az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével; azaz sem a birtoklás, használat, rendelkezés részjogosítványainak összességével, sem pedig a tulajdon negatív és abszolút jogként való meghatározásával. Az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkori (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell értelmezni, és így a védelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától.
30. A **2299/B/1991 AB határozat** már arra is rámutatott, hogy a tulajdonjog valamely tartalmi elemének a korlátozása csak akkor jár magának a tulajdonjognak, mint alkotmányos jognak a korlátozásával, és ezáltal csak akkor alkotmányellenes, ha az nem elkerülhetetlen, vagyis, ha kényszerítő ok nélkül történik, továbbá, ha a korlátozás súlya a korlátozással elérni kívánt célhoz képest aránytalan. Ebből következik, hogy az alkotmányos szabályok eleve teret engednek az alapjogok törvényi korlátozásának, ha a korlátozás az alapjog lényeges tartalmát nem érinti. Márpedig nem érinti az alapjog korlátozhatatlan lényegét az olyan törvényi szabályozás, amely a korlátozást valamely más alkotmányos jog teljesítése és garantálása érdekében alkalmazza, tehát ha a korlátozást valamilyen más alkotmányos jog biztosítása elkerülhetetlenül szükségessé teszi, feltéve, ha a korlátozás e jog biztosításával - mint alkotmányos céllal - arányban áll, és azt nem lépi túl.
31. Az Alaptörvény hatályba lépését követően született döntések szerint már alapjogi védelem illeti meg azokat is, akiknek a tulajdonszerzéshez kétségtelen jogcímük van. A jogcím pedig akkor kétségtelen, ha az egyértelmű {3387/2012. (XII. 30.) AB végzés, [16]; 3177/2014. (VI. 18.) AB végzés, [24]}.
32. Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint **a tulajdon alapjogi védelme nem korlátozódik a polgári jogi értelemben vett tulajdonjogra, hanem kiterjed a tulajdonjoghoz kapcsolódó egyéb dologi és kötelmi, vagyoni értékkel bíró jogosultságokra is.**
33. A polgári jogi értelemben vett használat joga tekintetében az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg: *„A használat joga korlátolt és idegen dologbeli jog, amely a tulajdonostól nyert abszolút (dologi) hatályú és önálló léttel bíró jogosultság. anélkül, hogy ez az önállóság érintené a tulajdonjoghoz való kapcsolódását. A használat joga tehát a tulajdonjog önállósult részjogosítványa, amely tartalmát tekintve a tulajdonjog olyan "szelvényjoga", amelynek vagyoni értéke van”.*

„Az Alkotmánybíróság elvi értelel mutat rá arra, hogy az Alkotmány 13. § (1) bekezdése nemcsak a tulajdonjog, hanem az azzal összefüggő minden vagyoni jog biztosítására vonatkozik. Az Alkotmány 9. § (1) bekezdése ezért a tulajdonvédelem körében az egyéb vagyoni jogok védelmét is biztosítja.” [17/1992. (III. 30.) AB határozat]

34. A fentiek alapján megállapítható, hogy alkotmányos, alapjogi védelem illet meg minden jogosultat, aki vagyoni értékkel bíró jogát egyértelmű jogcím alapján gyakorolja.
35. Az Alkotmánybíróság a **64/1993. (XII.22.) AB** határozatában még azt is rögzítette, hogy a tulajdonvédelem nem csupán a polgári jog szerinti dologi jogi, hanem a kötelmi jogi jogosultakat is megilleti (a hivatkozott ügyben lakásbérlet esetén).
36. Az Alkotmánybíróság többször megerősített joggyakorlata alapján a **termőföldek haszonbérlete kifejezetten beletartozik az alapjogok körébe, melyeket alkotmányos védelem illet meg** [többek között: **3255/2018. (VII. 17.) AB** határozat, **25/2015. (VII. 21.) AB határozat**]:
37. *„A vizsgált esetben a haszonbérbeadó jogai Fétv. általi korlátozásának összhangja az Alaptörvény XIII. cikkében biztosított tulajdonhoz való joggal azért sem vonható kétségbe, mert a termőföld tekintetében az Alaptörvény eleve szélesebb körű korlátozást enged.”* [3255/2018. (VII. 17.) AB határozat] (kiemelés a panaszosoktól).

II.1.2. Az EJEB Bíróság gyakorlata

38. Az Alkotmánybíróság a **50/2004. (XII. 6.) AB** határozatban a magyar alkotmányos tulajdonfogalom eredetével kapcsolatban nemzetközi kitekintést tesz, különösképpen a Bíróságnak az Egyezmény Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikkével kapcsolatban kialakult, Magyarországra is kötelezően irányadó joggyakorlatára vonatkozóan, miszerint *„[a]z Alkotmánybíróság tulajdonvédelmi felfogása e tekintetben összhangban van az Emberi Jogok Európai Egyezményével (a továbbiakban: Egyezmény) is. Az Egyezmény első jegyzőkönyve rendelkezik a tulajdonjogról, az azonban nem a szűk értelemben vett „tulajdonjogot”, hanem az ennél tágabb értelmű „javak békés élvezetéhez” való jogot védi”* [kiemelés a panaszosoktól].
39. A „javak békés élvezetéhez” való jog a magyar dogmatikának megfeleltetve valójában a javakhoz kötődő minden vagyoni értékű jogot felölel. Az Alkotmánybíróság **17/1992. (III. 30.) AB** határozata szerint *„[...] az Alkotmány 13. §-ának (1) bekezdése nemcsak a tulajdonjog, hanem az azzal összefüggő minden vagyoni jog biztosítására vonatkozik.: [a]z Alkotmány 9. § (1) bekezdése ezért a tulajdonvédelem körében az egyéb vagyoni jogok védelmét is biztosítja. A jogösszehasonlítás is azt mutatja, hogy több külföldi alkotmánybíróság gyakorlata a vagyoni jogosultságokat az alkotmányos tulajdonvédelem körébe vonja”* [kiemelés a panaszosoktól].
40. A Bíróság a tulajdonhoz való alapjog vonatkozásában alapos, az Egyezményben részes államok jogalkalmazó szerveire kötelező vizsgálati szempontrendszer alakított ki, ami felöleli (i) az Egyezmény szerinti „tulajdon” („possession”) fogalmát és körét, (ii) a tulajdon korlátozásának megengedett és (iii) meg nem engedett formáit.
41. A Bíróság a tulajdon („possession”) jelentésével a Di Stefano-ügyben [38433/09] részletesen foglalkozott, melyben az Egyezmény szerinti tulajdonfogalom nemzeti jogoktól való függetlensége mellett foglalt állást: *„A Bíróság megismétli, hogy a „tulajdon” fogalma autonóm jelentéssel bír, amely nincs a materiális javakon fennálló tulajdonjogra korlátozva,*

illetőleg független a nemzeti jogbéli formális besorolástól. *Ugyanúgy, ahogy a materiális javak esetében, bizonyos más jogokat, érdekeket alkotó eszközöket tulajdonjog tárgyának lehet tekinteni, ahogy a „tulajdon” is ezen intézkedés céljából. Minden ügyet úgy kell vizsgálni, hogy annak körülményei -a maga egészében nézve- a pályázó alanyi jogát védi-e” [kiemelés a panaszosoktól].*

42. A Bíróság a fenti tulajdonfogalom nyomán a vagyoni jogok széles körét vonta az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke alá, így például a rádióspektrumot: *„A bíróság egyetért a vizsgálattal, továbbá megjegyzi, ahogy ezt a korábbiakban tartotta: az üzleti tevékenység fenntartásáról szóló engedély visszavonása ellentétes a tulajdon tiszteletben tartásának jogával, melyet az Első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 1. cikke véd. Jóllehet, az engedélyt nem vonták vissza az említett ügyben, a Bíróság úgy tekinti, hogy a közvetítési frekvencia kiosztása nélkül ezt [a tulajdon tiszteletben tartásának jogát] megfosztották a lényegétől [Di Stefano-ügy, 38433/09]”.*
43. A rádióspektrum (frekvencia) egyébként a magyar jogban a nemzeti vagyonról szóló 2011. évi CXCVI. törvény 4. § k) pontja értelmében az állami vagyon része. Tekintve, hogy a Bíróság joggyakorlata Magyarországra teljes mértékben kötelező, így kijelenthető, hogy a tulajdon fogalma alá nem kizárólag magántulajdonban lévő dolog, hanem állami vagyonelemen fennálló vagyoni értékű jog is tartozhat.
44. A Bíróság nem kizárólag vagyoni értékű jogokat tekinti az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének hatálya alá tartozónak. A Bíróság a Van Marle-ügyben [8543/79; 8674/79; 8675/79; 8685/79] a klasszikus vagyoni értékű jogok mellett a megállapította a vagyoni értékkel bíró üzleti érdekek „possession” alá tartozását is, melytől való megfosztás sérti az Egyezményt. A Bíróság ítélete szerint: *„A Bíróság egyetért a Bizottsággal abban, hogy az 1. cikk alapján a felek által kikötött bizalmi jogviszony feltehetően hasonló a tulajdonhoz való joghoz. A saját tevékenységük során a pályázók felépítettek egy klientúrát, ez a magánjog természeténél fogva jelentős védelmet élvez és értéknek minősül, ennél fogva mint tulajdon az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének hatálya alá tartozik.”* *„A pályázók mérlegképes könyvelőként való regisztrációjának elutasítása radikálisan (hátrányosan) érintette a szakmai tevékenységüket, hatáskörüket jelentősen csökkentette. Bevételeik lecsökkentek, úgyszintén klientúrájuk értéke, így általánosan fogalmazva az egész üzleti tevékenységük. Mindezek alapján létrejött a tulajdon tiszteletben tartásához való jogával ütközés”.*
45. Az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkének védelme kiterjed az állami monopólium révén gyakorolt koncessziós jogokra is. A magyar vonatkozású Vékony-ügyben [65681/13] a Bíróság a kérelmező dohányárúsításához való jogát a tulajdon fogalma alá sorolta: *„A kérelmező családja 1994 óta üzemeltetett egy vegyesboltot a kérelmező közreműködésével. A vállalkozás kezdetben a kérelmező édesanyjának jövedéki engedélyével jövedéki adózás alá eső dohány-és alkoholáruval kereskedett. A dohányértékesítésből származó forgalom átlagosan a családi vállalkozás bevételeinek egyharmadát adta.”* *„A Bíróság elsőként azt vizsgálta meg, hogy a jelen ügy tárgya a kérelmező korábbi dohányárúsítási engedélyének kötelező erejű visszavonása, mely helyet a pályázati eljárásban másik engedélyt nem nyert el. A Bíróság számára nehezen elképzelhető, hogy ezt az engedélyt ne minősítse az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv hatálya alá tartozónak, tekintve, hogy meghatározó részt biztosított a kérelmező megélhetésében”.*

46. A jelen ügy szempontjából azonban leginkább számba vehető és legjelentősebb döntés a Bíróság Posti és Rahko-ügyben [27824/95] ügyben hozott ítélete, melyben a kérelmezőket megillető, használati (bérleti) szerződés alapján gyakorolt halászati jog megszüntetését a Bíróság a tulajdonjog sérelmeként értékelt. *„A pályázók bérleti szerződés alapján halászati tevékenységet végeznek a Bothnia-öböl tengerparti régiójában, melyet az Állammal kötöttek 1989-ben, továbbá az 1995-1999-ös és 2000-2004-es időtartamra megújítottak”. „A bíróság megállapította, hogy a pályázók bérleti szerződés alapján gyakorolt jogosultsága a különböző halászati jogok gyakorlására az állami tulajdonban lévő vizekben, az Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke szerinti „tulajdon” hatálya alá tartozik”.*
47. A fentiek alapján álláspontunk szerint egyértelműen megállapítható, hogy az I.r. panaszosnak az NFA tv. szerinti megbízási szerződésekkel, a II.r. panaszosnak pedig a haszonbérleti szerződésekkel olyan vagyoni értékű joga állt fenn, amely tulajdonhoz való jogi védelmet élvezett.

II.2. A PANASZOSOK ALAPTÖRVÉNY XIII. CIKK (1) BEKEZDÉSÉBEN MEGHATÁROZOTT JOGÁNAK SÉRELME

48. Az előbbieken bemutatott jogszabályi háttér és joggyakorlat fényében a panaszosok álláspontja szerint az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tulajdonhoz való joguk az alábbiak szerint sérült.
49. Az I.r. panaszos által kötött megbízási szerződésekben meghatározott több, mint 732 ha területű, illetve a II.r. panaszos által haszonbérlet körében hasznosítani tervezett összesen több, mint 530 ha területű földrészletek a korabeli hazai földforgalmi szabályozás által 2500 ha nagyságban meghatározott birtokmaximum jelentős hányadát teszik ki, tehát a panaszosok mezőgazdasági tevékenységének, ezzel megélhetésének meghatározó részét képezték volna.
50. Kiemeljük, hogy a megbízási és haszonbérleti szerződésekben meghatározott földterületek leromlott állapota miatti, a szerződéskötéskor előre nem látott ráfordítások (a kereseti kérelmek) összege jóval meghaladta azt az összeget, amelyet a panaszosok a földterületek rendeltetésszerű állapotban történő hasznosításával ésszerű körülmények között realizálhattak volna.
51. Az Ítélet és a megelőző eljárások jogsértő módon nem vették figyelembe azt a tény, hogy a vonatkozó törvényi előírások alapján kizárt, hogy a földterületek helyreállításáért a panaszosok kötelezettséget tudtak volna vállalni.
52. A Nemzeti Földalapról szóló 2010. évi LXXXVII. törvény („Nfatv.”) 18. § (1) bekezdése értelmében: *„Az NFA - a 21. és 22. §-ban meghatározottak kivételével - a Nemzeti Földalapba tartozó földrészletet a) nyilvános pályázat vagy árverés útján történő eladással, b) nyilvános pályázat útján történő haszonbérbe adással, c) nyilvános pályázat útján történő vagyonkezelésbe adással, d) cserével hasznosítja”.*
53. Az Nfatv. 18. § (4) bekezdése a fentiekhez kapcsolódóan kimondja: *„Addig, amíg az NFA a Nemzeti Földalapba került földrészletet az e törvényben meghatározott módon nem tudja*

hasznosítani, köteles - a termőföld védelméről szóló törvényben meghatározottak szerint - a termőföld és a mező-, erdőgazdasági művelés alatt álló belterületi föld hasznosítási kötelezettségének teljesítéséről, valamint a művelés alól kivett területekkel összefüggő gazdálkodási feladatok ellátásáról gondoskodni".

54. Az Nfatv. tehát kimondja, hogy az NFA mindaddig, amíg nem tudja a Nemzeti Földalapba tartozó földrészletet eladás, vagy haszonbérbeadás, vagy vagyonkezelésbe adás, vagy csere útján hasznosítani, addig is köteles a termőföld hasznosítási kötelezettségének a teljesítéséről gondoskodni.
55. A hasznosítási kötelezettség fogalmát a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény („Tfv.”) 5. § (1) bekezdése határozza meg: „*A földhasználó - ha e törvény másként nem rendelkezik, választása szerint - köteles a termőföldet művelési ágának megfelelő termeléssel hasznosítani, vagy termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírások betartása mellett a gyomnövények megtelepedését és terjedését megakadályozni (hasznosítási kötelezettség)*” [kiemelés a panaszosoktól].
56. A Tft. szerint az NFA úgy köteles hasznosítási kötelezettségének eleget tenni, hogy a termőföldet a művelési ágának megfelelő termeléssel hasznosítja, vagy termelés folytatása nélkül a gyomnövények megtelepedését és terjedését megakadályozni a Tft.-ben rögzített szigorú⁴ talajvédelmi előírások betartása mellett.
57. A Tft. 24. § (1) és (4) bekezdés vonatkozó rendelkezései alapján „*földvédelmi bírságot (a továbbiakban: bírság) köteles fizetni az, aki a) elmulasztja aa) a termőföld hasznosításával kapcsolatos általános vagy ideiglenes hasznosítási, ab) a mellékhasznosítási, ac) az újrahasznosítási kötelezettségét; [...] (4) Az (1) bekezdés a) pont aa) és ab) alpontja, valamint b) pont ba) alpontja szerinti földvédelmi bírságot a földhasználati nyilvántartásba bejegyzett földhasználóval szemben kell kiszabni. Ha a földhasználati nyilvántartásban nincs bejegyzett földhasználó, a földvédelmi bírságot a tulajdonossal, haszonélvezet fennállása esetén a haszonélvezővel szemben kell kiszabni*”. A Tft. 2. sz. melléklete alapján a bírság összege a termőföld ingatlan-nyilvántartás szerinti AK értékének kétezerszerese.
58. A fenti rendelkezések alapján megállapítható, hogy a **II. fokú bíróság és a Kúria teljesen félreértelmezte a panaszosok által kötött szerződések tartalmát, amikor úgy ítélte meg, hogy a panaszosok a szerződéseik alapján kötelesek voltak a termőföldek művelési ágba történő visszaállítására, helyreállítására, úgy, hogy a termőföldek művelési ágtól eltérő elhanyagolásáért a felelősség a tulajdonost terhelte.**

⁴ A Tft. 36. § (1) bek. értelmében „[a] földhasználó erózióval veszélyeztetett területen a víz- és szélerózió (a továbbiakban: erózió) megakadályozása érdekében köteles a) szántó művelési ágú földrészleten aa) a talajfedettséget szolgáló növényeket termesztetni, és ab) olyan művelési módot alkalmazni, amely a talaj szerkezetességének megóvásával, a talajtömörödés megakadályozásával, megszüntetésével elősegíti a csapadékvizek talajba jutását, és/vagy ac) szintvonalas művelést folytatni; b) ültetvény területen ba) szintvonalakkal párhuzamos irányú telepítést végezni, vagy bb) a sorközök fedettségét gyepesítéssel, talajtakarással biztosítani; c) rét, legelő (gyep) művelési ágú földrészleten ca) fokozott gondot fordítani a talajt kímélő legeltetésre, valamint cb) ahol a gyep takaró a talajvédelem követelményeinek nem felel meg, azt felújítással helyreállítani. (2) Amennyiben az (1) bekezdésben írt kötelezettségek teljesítése sem alkalmas az erózió megakadályozására, úgy a földhasználó köteles a) a művelési ágot megváltoztatni, vagy b) gyep-, cserje- és erdősávot létesíteni, vagy c) talajvédelmi műszaki beavatkozásokat, valamint létesítményeket alkalmazni. (3) Az erózió elleni védelmet nyújtó terepalakulatokat, gyep-, cserje- és erdősávokat meg kell őrizni”.

59. A termőföldek művelési ágak megfelelő állapotban történő átadása az NFA tv. szerinti megbízásba, illetve haszonbérletbe a tulajdonos feladata és kötelezettsége. A panaszosok ezeket a költségeket nem lettek volna kötelesek viselni. **Azzal azonban, hogy a II. fokú bíróság és a Kúria megfosztotta a panaszosokat attól, hogy ezen költségeiket áthárítsák bírói ítélettel a felelős tulajdonosra, megsértette a panaszosok Alaptörvényben biztosított tulajdonhoz való jogát.**
60. A jelen ügyben a Magyar Állam olyan mulasztása okozta a földterületek állapotának a hasznosíthatatlanság mértékéig való romlását, amely egyébként a termőfölddel kapcsolatos jogszabályi előírások megsértését valósítja meg és amely okán egyenesen földvédelmi bírság kiszabása lett volna indokolt.
61. A panaszosok által kötött szerződések és a vonatkozó jogszabályok teljes félreértelmezésén alapul a II. fokú bíróság és a Kúria azon álláspontja, hogy a panaszosok állítólag úgy vállalták át a földterületek rendbetételének költségeit, hogy a rendbetétel előtti állapot kialakulásáért a Magyar Államot bírság által szankcionálható felelősség terhelte.
62. A fentiek alapján megállapítható, hogy (i) egyrészt a földterületeket már eleve az ingatlan-nyilvántartás szerinti művelési ágak megfelelő állapotban kellett volna az NFA-nak átadnia a panaszosok részére; (ii) másrészt a panaszosok olyan munkákat végeztek el a saját költségükön, amelyek ahhoz voltak szükségesek, hogy az NFA a fenti jogszabályi kötelezettségeinek eleget tudjon tenni.
63. Jelezzük, hogy az I. fokú ítélet (II. fokú bíróság és a Kúria által helybenhagyott) tényállása rögzíti, hogy *„az alperes a 2012. március 21. napján kelt levelében nem arról tájékoztatta az I. rendű felperest, hogy a munkák költségei a szerződéses megállapodásukra figyelemmel az I. rendű felperest terhelik. Éppen ellenkezőleg, a levélben nem vitatta, hogy a munkák költségei nem a felpereseket terhelik, csupán a jövőbeni haszonbérlet és az NFA közötti költségmegosztás lehetőségét kívánta megvizsgálni.”*⁵
64. Álláspontunk szerint a panaszosok tulajdonhoz való joga sérült azzal, hogy a Kúria Ítéletében elfogadta a II. fokú bíróság azon megállapítását, mely szerint a panaszosok a szerződésekben vállalták a földterületek alkalmas állapotában történő hasznosításából realizálható nyereséget jóval meghaladó helyreállítási munkálatok finanszírozását.
65. A fentiek alapján **az Ítélet az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlatának nem felel meg, ugyanis bár a várható nyereség nem minősül alkotmányosan védett értéknek, azonban amennyiben annak elmaradása a tulajdonjog korlátozása okán következik be, alapjogsérelem állapítható meg:** *„A vállalkozási tevékenység jövőbeni nyereségének a reménye, az ebből eredő várható profit azonban nem tekinthető az alkotmányos tulajdonjog által elismert és védett tulajdoni várománynak {3194/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [24]}. Ugyanakkor a tárgyi ügyben nem az eredeti címer használatának mellőzéséből származó jövőbeni nyereség elmaradása a kérdés, hanem a tulajdonjog részjogosítványainak – a használat és a rendelkezés jogának – a sérelme merült fel. A*

⁵ I. fokú ítélet [61]

18/2015. (VI. 15.) AB határozat a tulajdonjog részjogosítványainak alkotmányos védelmével kapcsolatban megállapította, hogy: „[A]z Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tulajdoni alapjogvédelem kiterjed a tulajdoni részjogosítványokra és azok gyakorolhatóságára is, és csak az Alaptörvény erre vonatkozó szabálya szerint korlátozhatóak”.

66. Megállapítható tehát, hogy a panaszosok tulajdonjoghoz való jogát nem azáltal érte sérelem, hogy nem tudták a haszonbérelt földterületek hasznosításával az előzetesen számított nyereséget realizálni, hanem azáltal, hogy a nyereségük elmaradását, illetve annak mértékének csökkentését az I.r. panaszos oldalán a cca. 50 millió Ft, a II.r. panaszos oldalán a cca. 120 millió Ft, a perbeli igazságügyi szakértő által megállapított helyreállítási költség-ráfordítás, tehát a termőföldekre vonatkozó használati jogaik korlátozása okozta, amely földterületek a Magyar Állam általi elhanyagolás okán leromlott állapota következményeként kerültek olyan állapotba, hogy azokat csak ilyen volumenű költség-ráfordítással lehetett művelési ágba visszaállítani.
67. A II. fokú Ítélet és a Kúria nem vette figyelembe azt a tényét, hogy a Magyar Állam Nfatv. szerinti hasznosítási kötelezettsége (mivel állami feladatot határoz meg) kógens, tehát eltérést nem engedő rendelkezés. A II. fokú Ítélet és a Kúria ítélete hibásan hivatkozik arra, hogy jelentősége van annak, hogy a szerződéses felek a rPtk. diszpozitív szabályaitól eltérve a panaszosok kötelezettségévé teszi a földterületek hasznosítása körében felmerült összes költséget, ez ugyanis nem volt érvényesen lehetséges.
68. Az Nfatv. eltérést nem engedő rendelkezései alapján tehát a szerződéses földterületek művelési ágak megfelelő állapotának és termőképességének fenntartásáról (egyéb hasznosítási mód híján) a Magyar Állam volt köteles gondoskodni. Ennek megfelelően a panaszosok jogosan várták el az NFA-tól, hogy a szerződések alapján olyan földeken kezdjék meg a termelést, amelyek alkalmasak mezőgazdasági hasznosításra.
69. A Magyar Állam földhasznosítási, kógens jogszabályi előírásokon alapuló kötelezettségét nem lehetséges a rPtk. magánjogi, diszpozitív szabályaival a panaszosokra áthárítani.
70. Jelen ügyben a Magyar Állam olyan földterületeket adott át a panaszosoknak, amelyek megműveléséről, sőt, művelési águknak megfelelő állapotának fenntartásáról sem gondoskodott legalább 20 évig, mely idő alatt a földek mezőgazdasági hasznosításra alkalmatlanná váltak.
71. A panaszosok Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés szerinti tulajdonhoz való joga sérült azzal, hogy a szerződéses földterületek tekintetében fennállt jogos üzleti elvárásaikkal ellentétben, azok hasznosításra alkalmassá tételére összesen cca. 170 millió forint összegű ráfordítást voltak kénytelenek eszközölni, amelyek úgy maradtak ellentételezés nélkül, hogy a panaszosok által elvégzett munkák a megbízó, illetve haszonbérbeadó Magyar Állam törvényi kötelezettsége lett volna.
72. Az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok jogalkalmazásának alapvető szabályait határozza meg, köztük a jogértelmezés módszerét is: „Az Alaptörvény és a jogszabályok

értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

73. Ismételten hivatkozunk arra, hogy az Ítélet jogsértő módon értelmezi a rPtk. megbízási és haszonbérleti szerződéses rendelkezéseit akként, hogy a panaszosok úgy kötöttek az NFA-val szerződést, hogy a földterületek hasznosításra való alkalmatlanságát, illetve azok helyreállításának költségeit korlátozás nélkül vállalták volna. Ez az értelmezés teljességgel ellentmond az Alaptörvényben foglalt, józan észnek való jogszabályértelmezés követelményének.
74. Következetes gyakorlata értelmében az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre arra, hogy a bíróság által megállapított tényállást megkérdőjelezze, tartózkodik annak vizsgálatától, hogy a bírósági döntések indokolásában megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és az előadott érveket {lásd például: 3242/2016. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [22]}.
75. Jelezzük, hogy jelen alkotmányjogi panasz alapján nem azt kérjük a T. Alkotmánybíróságtól, hogy a megelőző eljárásban hozott ítéleteket változtassa meg és a panaszosok keresetének adjon helyt. **Jelen ügy tárgya annak vizsgálata, hogy az Ítélet megsértette-e a panaszosok Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tulajdonhoz való jogát, amikor a panaszosok és az NFA közötti szerződést akként értelmezte, hogy a Magyar Állam saját földvagyonával kapcsolatos fenntartási kötelezettségeinek elmulasztásából következő állapotromlás kijavításának költségeit az NFA polgári jogi alapon áthárította a panaszosokra.**
- II.3. A PANASZOSOK TISZTESSÉGES BÍRÓSÁGI ELJÁRÁSHOZ VALÓ JOGAINAK SÉRELME A HATÉKONY JOGORVOSLATHOZ VALÓ JOGTÓL TÖRTÉNŐ ELZÁRÁSUK OKÁN**
76. Az I. fokon eljáró bíróság eljárása során súlyosan sérült a panaszosok Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes eljáráshoz való joga, melyet a II. fokú ítélet nem orvosolt, megsértve a panaszos Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti hatékony jogorvoslathoz való jogát.
77. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének vonatkozó rendelkezései szerint *„(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. [...] (7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”*
78. A tisztességes eljáráshoz való jog a bírósági eljárásokban alapvető alkotmányossági követelmény, mely nem egyes részletkérdésekre, eljárási elemekre vonatkozik, hanem az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az egész eljárás menetére vonatkozó minőségi elvárás.

79. Az Alkotmánybíróság gyakorlata a tisztességes eljáráshoz való jogot a bírósági eljárásokkal kapcsolatosan nevesítette. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése és XXVIII. cikk (1) bekezdése eljárási természetű alapjog, amely az eljárás egészének minőségére vonatkozik.
80. A 6/1998. (III.11.) AB határozat úgy foglalta össze a tisztességes eljáráshoz való jog lényegét, hogy az *„olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes”*.
81. *„A jogorvoslat biztosításának követelménye az érdemi határozatokra vonatkozik. Annak vizsgálata során, hogy mely döntés minősül ilyennek, a döntés személyre gyakorolt hatása és a tárgya meghatározó, vagyis az, hogy a döntés lényegesen befolyásolta-e az érintett helyzetét, jogait. „{18/2016. (X. 20.) AB határozat, Indokolás [16]}. Megállapítható, hogy a megelőző eljárás ítéletei megfelelnek a T. Alkotmánybíróság követelményeinek, hiszen a panaszosok tulajdonhoz való jogát érintik.*
82. Amint azt a fentebb előadtuk, a **panaszosok keresetlevelükben három, egymással eshetőleges viszonyban álló kereseti kérelmet adtak elő**. Elsődlegesen a szerződések teljesítésével felmerült szükséges és hasznos költségeik megtérítését, **másodlagosan az NFA szerződésszegésével okozott kár megtérítését, harmadlagosan pedig jogalap nélküli gazdagodás megtérítését követelték a Magyar Állam, mint alperestől**.
83. Az eshetőleges kereseti kérelem lényegét így határozza meg a régi Pp. Kommentárja: *„A vagylagos kereset egyik esete az eshetőleges (eventuális) kereseti kérelem. Az eventuális kereseti kérelem tehát mindig tartalmaz egy fő kérelmet, amelyet a felperes rendszerint első helyen terjeszt elő és ehhez képest a másodlagos kereseti kérelem csupán feltételes, vagyis arra az esetre szól, ha a fő kereseti kérelmet a bíróság nem teljesíti.”* [kiemelés a panaszosoktól]
84. Ugyanígy rendelkezik a Complex régi Pp. Nagykommentárja: *„Eshetőleges kereseti kérelemtől akkor van szó, ha a fél az elsődlegesen kért követelésének elutasítása, illetve teljesíthetetlensége esetére feltételesen terjeszt elő másik kereseti kérelmet.”* [kiemelés a panaszosoktól]
85. Az eshetőleges kereseti kérelmek viszonyának lényegét így ismerteti az irányadó jogirodalom: *„Az eshetőleges kereseti kérelmek esetén csak egy igényt érvényesít a felperes. A bíróság a felperes által megjelölt sorrendben köteles az egyes igények vizsgálatára, a sorrendben hátrébb álló igény pedig csak az azt megelőző igény elutasítása esetén válik elbírállhatóvá. A felperesnek az a nyilatkozata, hogy a látszólagos keresethalmazatba tartozó valamelyik kérelmét már nem tartja fenn, sem keresetleszállításnak, sem elállásnak nem minősíthető, mert az valójában keresetmódosítást jelent, amelyre a Pp. 138. § (1) bekezdése szerint a felperesnek lehetősége van. Tehát látszólagos tárgyi keresethalmazat esetén a felperes a keresetét úgy módosítja, hogy bármelyik kereseti kérelmét nem tartja fenn, akkor az a továbbiakban nem tárgya a pernek, de ez nem minősül a keresettől való részleges elállásnak, és részleges permegszüntetésnek nincs helye.”* [Bírósági Határozatok 2006. évi 2. szám] (kiemelés a panaszosoktól)

86. Ezen kritériumok alapján következetes joggyakorlat alakult ki, amelyet az alábbi, közzétett bírósági határozat is tanúsít: „*E két vagylagosan összekapcsolt marasztalási kereset ugyanis csupán látszólagos keresethalmazatot alkot: a felperesnek valójában egyetlen kereseti kérelme van, vagy az egyik, vagy a másik kérelem teljesítését kéri. Ebből következik, hogy a másodlagos keresetről a bíróságnak az elsődleges kereset függvényében kell döntenie: ha az elsődleges keresetnek helyt ad, a másodlagos keresetről semmilyen formában nem kell határoznia, de annak alaptalansága esetén nyomban át kell térnie a másodlagos kereset vizsgálatára.*” [BDT2013. 2851.] (kiemelés a panaszosoktól)
87. A fenti jogirodalmi és bírósági álláspontokat összevetve megállapítható, hogy a régi Pp. alapján a bíróság akkor jár el jogszerűen, ha az egymással eshetőleges viszonyban előterjesztett kereseti kérelmeket azok sorrendjében bírálja el, tehát az elsődleges kérelem jogalapját vizsgálja, annak esetében folytat le bizonyítást, és a sorrendben következő kereseti kérelmek vizsgálatának csak abban az esetben kezd, ha a megelőző kérelmet nem tartja megalapozottnak. Ez történt a jelen ügyben az I. fokú eljárás során is.
88. Amennyiben egy kereseti kérelmet (akár az elsődlegest, akár sorrendben hátrább levőt) megalapozottnak talál, úgy jogszerűen hozhat a bíróság ítéletet anélkül, hogy a sorrendben hátrább levő kereseti kérelmek tekintetében bármely eljárási cselekményt végezne, vagy aktust kiadna.
89. A fentiek alapján megállapítható, hogy a panaszosok eshetőleges másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmének, azaz a szerződészegés és jogalap nélküli gazdagodás alapján történő marasztalásnak kizárólag abban az esetben lett volna relevanciája a jelen alkotmányjogi panasz alapját képező I. fokú eljárásban, amennyiben az elsődleges kereseti kérelmet (szükséges és indokolt kiadások) nem tartotta volna megalapozottnak az I. fokon eljáró bíróság.
90. A periratokból megállapítható, hogy az I. fokon eljáró bíróság a bizonyítandó tények körét az elsődleges kereseti kérelem tekintetében, tehát a szerződés teljesítése során felmerült költségek minősítése körében határozta meg, erre rendelt el, vett fel és folytatott le bizonyítást, a peres felek tény- és jogelőadását is ezen körben rögzítette.
91. Az I. fokú bíróság ezen adatok alapján a panaszosok elsődleges kereseti kérelmének maradéktalanul helyt adott, erre tekintettel nem is vizsgálta a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmet⁶, tehát maradéktalanul a régi Pp. alatt kialakult joggyakorlat szerint járt el.
92. A II. fokú bíróság az I. fokú ítélet megváltoztatásával a panaszosok elsődleges kereseti kérelmét elutasította, azonban a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmek elutasításáról úgy döntött, hogy azok tekintetében az I. fokú ítélet nem döntött és az I. fokú eljárásban a bíróság nem is vizsgálta azokat. A másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeket

⁶ Az I. fokú bíróság a másodlagos kereseti kérelmet kizárólag az I. fokú ítélet [26] és [43] bekezdésében, a harmadlagos kereseti kérelmet a [23], [27] és [44] bekezdésben, mindkét esetben kizárólag a kereseti- és ellenkérelem lényegét foglalta össze egy mondatban.

lényegében a II. fokú bíróság bírálta el először, azok tekintetében a II. fokú ítélet tekinthető elsőfokon hozott határozatnak.

93. A fenti körülmények alapján a **II. fokú bíróságnak az elsődleges kereseti kérelem elutasítása mellett új eljárásra kellett volna utasítania az I. fokú bíróságot**, hiszen az a kereseti kérelmek eshetőleges viszonya miatt nem folytatott le bizonyítást, nem tárgyalta, és nem döntött a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmekről, így azok tekintetében a II. fokú bíróságnak nem volt felülbírálati jogköre, mert nem volt az I. fokú bíróságnak olyan döntése, melyet felülbírálhatott volna.
94. Ezen tény azonban jogsértő módon a II. fokú bíróság nem tartotta az ügy elbírálása tekintetében lényeges körülménynek. A másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmek eshetőleges jellegükből következő bizonyítatlansága tekintetében megállapította, hogy „[a]z I. rendű felperes azonban erre vonatkozó kereseti tényelőadást, jogi érvelést, bizonyítékot vagy bizonyítási indítványt nem terjesztett elő.”⁷ Ugyanezen megállapításra jutott a II.r. panaszos esetében is.⁸
95. Az I. fokú eljárás során az I. fokú bíróság csak a panaszosok elsődleges kereseti kérelmét vizsgálta, arra vonatkozóan folytatott le bizonyítási eljárást és annak alapján hozott ítéletet, így sem a másodlagos, sem a harmadlagos kereseti kérelem körében nem kaptak a felperesek a Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti tájékoztatást, mivel azt nem tartotta indokoltnak, és mivel a felperesek elsődleges kereseti kérelmét tartotta megalapozottnak, ezért az szükségtelen is lett volna. Az I. fokú bíróság eljárása mindenben megfelelt a Pp. eshetőleges kereseti kérelmek elbírálására vonatkozó előírásainak.
96. Ebből következően viszont hibásan és jogsértő módon utasította el a **II. fokú bíróság a panaszosok másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeit is, hiszen a bizonyítási eljárásnak nagyterjedelmű vagy teljes megismétlése, illetőleg kiegészítése lett volna szükséges ahhoz, hogy azokról döntené lehessen, hiszen az I. fokú bíróság csak az elsődleges kereseti kérelmet vizsgálta, és csak abban a körben folyt bizonyítás.**
97. A panaszosokat a II. fokú ítélet elzárta attól, hogy a II. fokú bíróság által megalapozatlannak tartott elsődleges kereseti kérelmük elutasítása okán, a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeikre a Pp. 3. § (3) bekezdés szerinti tájékoztatást megkapják, ebben a körben bizonyítási indítványokat tegyenek, bizonyítást folytassanak le.
98. A II. fokú ítélet a panaszosok másodlagos és harmadlagos kereseteit úgy utasította el, hogy ezen kereseti kérelmek tekintetében a panaszosoknak lehetőségük sem volt a bizonyítási indítványaik előterjesztésére.
99. A Kúria Ítélete az alábbiak szerint hagyta helyben a II. fokú ítéletet: „A másodfokú bíróság a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmet nem bizonyítottság hiányában utasította el, hanem érdemben találta azokat alaptalannak, illetve arra utalt, hogy a szerződéses jogviszonyon kívüli gazdagodásra vonatkozóan tényállítást sem tettek a felperesek. A Pp. 3.

⁷ II. fokú ítélet [35]

⁸ II. fokú ítélet [37]

§ (3) bekezdésében előírt tájékoztatás csak a tényállításokhoz képest szükségesnek mutakozó bizonyításra terjedhet ki, arra nem, hogy a félnek milyen tényállításokat kellene tennie igénye eredményes érvényesítéséhez. Erre tekintettel a régi Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti tájékoztatás szükségessége nem merült fel az ügyben. A régi Pp. 253. § (3) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között a perben érvényesített jog, illetőleg az azzal szemben felhozott védekezés alapjául szolgáló olyan kérdésekben is határozhat, amelyekben az elsőfokú bíróság nem tárgyalta, illetőleg nem határozott. A másodfokú bíróság e törvényi rendelkezés alapján bírálta el érdemben a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeket.”⁹ [kiemelés a panaszosoktól]

100. A Kúria Ítélete a következők szerint ellentmondásos és jogsértő. A fentiek szerint a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeket a II. fokú bíróság nem bizonyítottság hiányában utasította el, hanem érdemben találta azokat alaptalannak. Ugyanezen mondatban a Kúria hozzáteszi, hogy a „szereződéses jogviszonyon kívüli gazdagodásra vonatkozóan tényállítást sem tettek a felperesek”.
101. A Kúria Ítélete szerint a régi Pp. alapján a II. fokú bíróság jogszerűen járt el, ugyanis a fellebbezés során a régi Pp. 253. § (3) bekezdés alapján „olyan kérdésekben is határozhat, amelyekben az elsőfokú bíróság nem tárgyalta, illetőleg nem határozott.”
102. A régi Pp. 253. § (3) bekezdés szerint: „A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét csak a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között (247. §) változtathatja meg, e korlátok között azonban a perben érvényesített jog, illetőleg az azzal szemben felhozott védekezés alapjául szolgáló olyan kérdésekben is határozhat, amelyekben az elsőfokú bíróság nem tárgyalta, illetőleg nem határozott. A másodfokú bíróság a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül határoz a le nem rótt illeték, valamint az állam által előlegezett és meg nem térült költség megfizetéséről.”
103. A Kúria azonban Ítéletében félreértelmezte a fenti jogszabályi rendelkezéseket, ugyanis a **Pp. 253. § (3) bekezdése alapján a fellebbezés során a másodfokon eljáró bíróságnak nem arra van jogosultsága, hogy olyan, az ügy érdemére vonatkozó és a fellebbezéssel nem érintett kereseti kérelmekről döntsön, amelyeket az első fokon eljáró bíróság nem tárgyalta**, hanem arra, hogy az elsőfokú eljárás során rendelkezésre álló, azonban nem értékelt szempontokat is figyelembe véve határozzon.
104. A fentiek mellett **sem a fellebbezés, sem a fellebbezési kérelem még csak utalás szintjén sem tartalmazott előadást, fellebbezési kérelmet a másodlagos, illetve harmadlagos kereseti kérelmekre vonatkozóan.** A Pp. 253. § (3) bekezdésre történő kúriai hivatkozás ezen okból is téves.
105. Az I. fokú bíróság azonban nem csupán nem tárgyalta és nem határozott a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmekről, hanem a pervezetése során oly mértékben elhanyagolta azok tényállásának a tisztázását, hogy az I. fokú ítélet meghozatalakor nem is állt

⁹ Ítélet [75]

rendelkezésre elegendő peranyag ahhoz, hogy dönteni tudjon róluk, amelyre egyébként a kereseti kérelmek eshetőleges viszonya miatt nem is volt szükség.

106. Összefoglalva kijelenthető, hogy a Kúria megállapításaival ellentétben a II. fokú bíróság a régi Pp. 253. § (3) bekezdés alapján nem határozhatott érdemben a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmekről, hiszen az I. fokú bíróság az eshetőleges kereseti kérelmek elbírálására tekintettel, az I. fokú eljárásban nem tisztázta a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmek vonatkozásában a tényállást, **nem biztosította, hogy a felek ügyüket megfelelően előadhassák és nem gondoskodott arról, hogy a döntéshez szükséges peranyagok rendelkezésre álljanak és ami a legfontosabb, érdemben nem döntött azokról.**
107. Összefoglalva kijelenthető, hogy a II. fokú bíróság (a Kúria jogsértő Ítélete által helybenhagyottan) úgy utasította el a panaszosok másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeit, hogy azokkal kapcsolatban nem került sor az I. fokú eljárásban tényelődásra, bizonyítás felvételére és lefolytatására, illetve határozathozatalra. Ezen kereseti kérelmek tekintetében a II. fokú bíróság ítélete tekinthető I. fokú határozatnak, tehát a panaszosok elestek annak a lehetőségétől, hogy rendes, reformatórius, hatékony jogorvoslatot vegyenek igénybe.
108. Ebben a körben utalunk a polgári per alappilléreinek tekinthető perbeli esélyegyenlőség elvére. Az Alkotmánybíróság **75/1995. (XII. 21.) AB határozatban** a következőket rögzítette: *„A feleket megillető jogosultságok a peres felek egyenjogúságának elvén nyugszanak. Az egyenjogúság elvének legfontosabb polgári eljárási vetülete az eljárás kontradiktórius, vagyis kétoldalú meghallgatási kötelezettségen nyugvó elve. A fél - az eljárásnak akár egyik, akár másik pólusát testesíti is meg - így nem tárgya az eljárásnak, hanem befolyásoló közreműködője [...].*
- Az Alkotmány jogot biztosít a perbeli egyenlőségen alapuló eljárás lefolytatására. Ezt az alkotmányos jogot a perbeli pozíciók egyenjogúságának, mellérendeltségének és a kétoldalú meghallgatás elvének az eljárási garanciái konkretizálják, vagyis mindazok az eljárási jogosultságok, amelyeket az Alkotmánybíróság a "félegyenlőség" körében fentebb részletezett.”* (kiemelés a panaszosoktól)
109. Mindezeket túl a **44/1991. (VIII. 28.) AB határozat** alapján *„A törvény, bíróság előtti egyenlőség kívánalma magában foglalja, hogy a törvény elé jutás feltételei és a törvény előtt a bizonyítás módja is mindenki számára azonosak legyenek.”* (kiemelés a panaszosoktól)
110. A régi Pp. Nagykommentárja szerint a bíróság előtti egyenlőség, mint az igazságszolgáltatás alapelveinek a következő a tartalma: *„az egyenlő jogok és az egységes bíróság elve, amely szerint a bíróság mindenkivel szemben ugyanazokat a jogszabályokat alkalmazza, a feleket azonos eljárási pozícióban azonos jogok illetik meg, és azonos kötelezettségek terhelik, a rendes és a külön bíróságok előtt mindenki egyenlő, [...].”*
111. A Pp. 3. § (3) bekezdése a bíróság kötelezettségévé teszi, hogy a jogvita eldöntése érdekében tájékoztassa a feleket a bizonyításra szoruló tényekről, a bizonyítási teherről, illetőleg a bizonyítás sikertelenségének a következményeiről. Ez az általános kötelezettség

egy adott perben, az érvényesített jog, és az annak alapjául felhozott tények alapján csak konkrétan, és egyediesítve tehető meg.

112. Az Alkotmánybíróság 8/2004. (III. 25.) AB határozata szerint az igazságos, illetőleg tisztességes eljáráshoz „*az eljárásban résztvevő feleknek egyenlő eséllyel kell rendelkezniük jogaik érvényesítésében.*”
113. A bíróságok felvilágosítási kötelezettségét a joggyakorlat a következők szerint dolgozta ki: „*Nem elegendő az általános, formális kioktatás, a tájékoztatásnak az adott eset egyedi körülményeihez kell idomulnia.*” [BH 2007.123] „*A bíróságnak a tájékoztatási kötelezettsége teljesítésekor - az anyagi jogi jogszabályok tartalmának ismertetése nélkül - a jogvitában jelentős tények megjelölésével kell biztosítani a fél jogérvényesítését.*” [BH 2005.2.74].
114. Az EJEB Bíróság gyakorlatában a tisztességes eljárás (tárgyalás) tágabb értelemben vett fogalma magában foglalja a „fegyveregyenlőség” elvét. A fegyveregyenlőség követelménye a felek közötti „méltányos egyensúlyként” értve elvben mind a polgári jogi, mint a büntetőjogi ügyekre vonatkozik (Feldbrugge kontra Hollandia).
115. Ennek lényege a felek közötti méltányos egyensúly fenntartása. A fegyveregyenlőség maga után vonja, hogy mindegyik félnek elfogadható lehetőséget kell biztosítani ügye előadására – beleértve a bizonyítékait is –, olyan feltételek mellett, amelyek nem hozzák őt érdemben hátrányosabb helyzetbe a másik félhez képest (Dombo Beheer B.V.kontra Hollandia).
116. Az EJEB Bíróság a tisztességes eljárás alapelveként nevesíti a „hatékony jogot”, mely szerint Az eljárásban részt vevő feleknek joguk van arra, hogy az általuk az ügyük szempontjából relevánsnak tartott észrevételeiket előadják. Ez a jog csak abban az esetben tekinthető hatékonynak, ha az észrevételeket valóban „tárgyalják”, vagyis a perbíróság azokat megfelelően megfontolja. Másképpen fogalmazva: a „bíróság” köteles megfelelően megvizsgálni a felek által előterjesztett beadványokat, érveket és bizonyítékokat (Kraska kontra Svájc, § 30; Van de Hurk kontra Hollandia, § 59; Perez kontra Franciaország, § 80).
117. A panaszosok azonban kifejezetten arra hivatkoztak felülvizsgálati kérelmükben¹⁰, hogy az I. fokú bíróság pervezetése során nem ítélte a per szempontjából jelentős kérdésnek a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmek bizonyítását, tekintve, hogy az elsődleges kereseti kérelem elbírálásával adott helyt a panaszosok keresetének. Ennek következménye, hogy az I. fokú eljárásban nem is álltak rendelkezésre olyan peranyagok, amely alapján a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelemtől érdemben határozni lehetett volna.
118. A II. fokú bíróság azonban ezen körülményt jogsértő módon nem az I. fokú eljárás megismétlésének okaként, hanem mint a panaszosok kereseti kérelmeinek bizonyíthatatlanságaként értékelte. A II. fokú bíróság tehát a panaszosoknak róta fel az I. fokú bíróság pervezetése körében előállt bizonyíthatatlanságot.

¹⁰ Felülvizsgálati kérelem 93. bekezdés

119. A panaszosok az I. fokú eljárásban az I. fokú bíróság akarata ellenére bizonyítást nem vezethettek.
120. Ezen eljárási körülményt a II. fokú bíróságnak az I. fokú ítélet hatályon kívül helyezésével és az I. fokú bíróság új eljárásra, azon belül új bizonyítási eljárás lefolytatására utasításával kellett volna orvosolnia, ehelyett az ítéletet megváltoztatta és hiányos bizonyítékok alapján a panaszosok másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeit, az eljárás során első alkalommal, érdemben megvizsgálta és elutasította.
121. A Kúria Ítélete szerint a régi Pp. alapján a II. fokú bíróság jogszerűen járt el, ugyanis a fellebbezés során a régi Pp. 253. § (3) bekezdés alapján *„olyan kérdésekben is határozhat, amelyekben az elsőfokú bíróság nem tárgyalta, illetőleg nem határozott.”*
122. Az I. fokú bíróság azonban nem csupán nem tárgyalta és nem határozott a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmekről, hanem a pervezetése során oly mértékben elhanyagolta azok tényállásának a tisztázását, hogy az I. fokú ítélet meghozatalakor nem is állt rendelkezésére elegendő peranyag ahhoz, hogy dönteni tudjon róluk, amelyre egyébként a kereseti kérelmek eshetőleg viszonya miatt nem is volt szükség.
123. A fentiek mellett megjegyzendő, hogy a harmadlagos kereseti kérelem elutasítása körében szintén jogsértő a II. fokú bíróság és a Kúria azon megállapítása, mely szerint egy szerződéses jogviszony fennállása alatt nem érvényesíthető jogalap nélküli gazdagodás jogcímén igény. Ebből is látható, hogy ebben a körben az I. fokú eljárás megismétlésének lett volna helye.
124. Hivatkozunk az alábbi eseti döntésekre, amelyek a II. fokú bíróság és a Kúria téves és jogsértő megállapításával ellentétben kimondják, hogy a költségek a jogalap nélküli gazdagodás megállapításánál kiemelkedő jelentőséggel bírnak, hiszen amennyiben az alperesnél keletkezett vagyoni előny nagyobb, mint a felperesek általi ráfordítás mértéke, abban az esetben a felperesek csak a felmerült költségeikre tarthatnának igényt:
- BDT2019. 4005. *„A más tulajdonába történt beruházás miatt érvényesített jogalap nélküli gazdagodás vonatkozásában kettős korlát érvényesül: a fizetendő térítés nem haladhatja meg a beruházást végző költekezését, másfelől annak felső korlátját képezi a költekezés folytán beállt forgalmiérték-növekedés is. Ha az értéknövekedés folytán keletkezett vagyoni előny nagyobb, mint a ráfordítás, a gazdagodást a jogosult csak az igazoltan felmerült költségei erejéig követelheti - ennyiben jutott a másik fél rovására vagyoni előnyhöz -, ha viszont a beruházási költségek meghaladják a dologban bekövetkezett értéknövekedést, a beruházó az értéknövekedést meghaladó költségeire nem tarthat igényt, ez a különbözeti összeg ugyanis a jogosult oldalán nem jelentkezik vagyoni előnyként.”*
 - BDT2017. 3699. *„A beruházó által végzett munkák bekerülési költségének annyiban van jelentősége, hogy ezt meghaladó gazdagodásra a jogosult nem tarthat igényt, így abban az esetben, ha a keletkezett vagyoni előny nagyobb, mint a ráfordítás, a gazdagodást a jogosult csak az igazoltan felmerült költségei erejéig követelheti, ennyiben jutott ugyanis a másik fél rovására vagyoni előnyhöz.”*

- BDT2012. 2823. *„Ha a beruházási költségek meghaladják a beruházás folytán a dologban bekövetkezett értéknövekedést, a beruházó az értéknövekedést meghaladó költségeire nem tarthat igényt, hiszen ez a különbözeti összeg a jogosult oldalán nem jelentkezik vagyoni előnyként.”*

125. A fentiek alapján a panaszosok ráadásul a harmadlagos kereseti kérelmeik körében a jogalap nélküli gazdagodás mértékének megállapításához szükséges egyik felét, azaz az oldalukon keletkezett költségeket a jelen perben kétséget kizáró módon, igazságügyi szakértői vélemény útján bizonyították. Tekintettel azonban arra, hogy a harmadlagos kereseti kérelmet az I. fokú bíróság nem vizsgálta, így a bizonyítási terhet se osztotta ki ebben a körben. A felperesek tehát objektíve el voltak zárva attól, hogy a harmadlagos kereseti kérelem körében bármilyen további előadást tegyenek.
126. Az Alkotmánybíróság által kimunkát gyakorlat alapján: *„A jogorvoslathoz való jog olyan alkotmányos alapjog, amely tárgyát tekintve a bírói, illetőleg a hatósági (más közigazgatási) döntésekre terjed ki, tartalmát tekintve pedig azt kívánja meg, hogy valamennyi, az érintett jogát vagy jogos érdekét (helyzetét) érdemben befolyásoló érdemi határozat felülvizsgálata érdekében legyen lehetőség más szervhez, vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulni.”* {3064/2014. (III. 26.) AB határozat, Indokolás [15]}. [kiemelés a panaszosoktól].
127. Továbbá: *„Az Alaptörvény megköveteli, hogy a jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékony legyen, vagyis ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására.”* {22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [26]}
128. A fentiek alapján megállapítható, hogy a **II. fokú bíróság elvonta a panaszosok hatékony jogorvoslathoz való jogát** azzal, hogy érdemben döntött olyan kereseti kérelmekről, amelyeket az I. fokon eljáró bíróság (azok eshetőleges viszonya miatt) nem vizsgált és amelyek a II. fokú eljárásban sem képezték a tárgyát, azokról a panaszosok csak a II. fokú ítélet kihirdetésekor szereztek első alkalommal tudomást. A másodfokú határozat ellen fellebbezni nem lehetséges, csupán felülvizsgálati kérelem terjeszthető elő jogszabálysértésre hivatkozással, tehát **a panaszosok a jogukat, jogos érdeküket érdemben befolyásoló ügydöntő határozattal, a II. fokú ítélettel szemben nem tudtak rendes jogorvoslatot igénybe venni.**
129. Az Alaptörvényben biztosított jogorvoslathoz való jog az Alkotmánybíróság értelmezésében a tényleges és hatékony jogorvoslat lehetőségének a biztosítását követeli meg, így **nem csak abban az esetben állapítható meg az alapjog sérelme, ha a jogorvoslat lehetőségét teljesen kizárták, hanem akkor is, ha a jogszabályban egyébként biztosított jogorvoslat más okból nem tud ténylegesen és hatékonyan érvényesülni.** {Vö. 21/1997. (III. 26.) AB határozat, ABH 1997, 103, 105–106.; megerősítve: 14/2015. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [31], 11/2017. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [29]}.
130. A panaszosok nem tudták az ügyüket a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelem vonatkozásában az I. fokú eljárásban előadni, ezzel elvonásra került az ügyük előadáshoz való joguk, sérült a fegyveregyenlőség, a tisztességes eljárás elve, illetve a II.

fokú bíróság jogsértő elutasítása miatt el voltak zárva attól, hogy az I. fokú megisméltendő eljárásban felveendő bizonyítékaikat előadják, ugyanis a II. fokú eljárás során ténybizonyításnak példának okáért nincs már helye.

131. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a jogorvoslati jog gyakorlása nem csupán formális jellegű, azaz nem elegendő, hogy a jogrendszer eljárásjogilag biztosítson jogorvoslatot. A jogorvoslatnak ténylegesen alkalmasnak kell lennie a jogsértés orvoslására: „*Minden jogorvoslat lényegi, immanens eleme továbbá a jogorvoslás lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát.*” [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186.]
132. Következetes gyakorlata értelmében az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre arra, hogy a bíróság által megállapított tényállást megkérdőjelezze, tartózkodik annak vizsgálatától, hogy a bírósági döntések indokolásában megjelölt bizonyítékok és megjelenő érvek megalapozottak-e, mint ahogy azt sem vizsgálja, hogy a jogalkalmazó helytállóan értékelte-e az eljárásban beszerzett bizonyítékokat és az előadott érveket {lásd például: 3242/2016. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [22]}.
133. Ebben a körben előadjuk, hogy jelen alkotmányjogi panasz nem arra irányul, hogy a T. Alkotmánybíróság a megelőző eljárásban hozott ítéletek alapját képező bizonyítást értékelje. **Jelen ügyben a T. Alkotmánybíróságnak arról kell döntenie, hogy a II. fokú bíróság megsértette-e a panaszosok hatékony jogorvoslatihoz való jogát, amikor olyan kereseti kérelemről döntött érdemben, amelyet az I. fokon eljáró bíróság egyáltalán nem vizsgált és amely az I. fokú eljárásnak nem képezte tárgyát, arra bizonyítás nem folyt és a II. fokú ítélet jogereje miatt elzárta a panaszosokat attól, hogy a II. fokon a másodlagos és harmadlagos kereseti kérelmeik tekintetében első alkalommal kihirdetett ítélet ellen rendes jogorvoslatot (fellebbezést) vegyenek igénybe.**

III. EGYEBEK

134. Az Abtv. 27. § b) pontja alapján akként nyilatkozunk, hogy a panaszosnak a Kúria jogerős Ítélete ellen nincs további jogorvoslati lehetősége.
135. Az Abtv. 52. § (5) bekezdés értelmében akként nyilatkozunk, hogy a panaszos a nevének nyilvánosságra hozatalához nem járul hozzá.
136. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti 60 napos határidő – tekintettel arra, hogy az Ítéletet a panaszos 2022. április 7.-én vette kézhez, ezért a határidő 2022. június 7.-én jár le – megtartásra került.
137. A jelen alkotmányjogi panasz a fent kifejtettek szerint nem ütközik az ún. negyedfokú jogorvoslat tilalmának elvébe. A panaszos ugyanis tisztában van vele, hogy a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon, és a tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, ill. mérlegelése az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat.

KODELA

138. A Kúria Ítélete a Pp. rendelkezései értelmében érdemi határozatnak minősül.

139. A panaszos az ügyben rendelkezésére álló rendes jogorvoslati lehetőségeket már teljeskörűen kimerítette.

Kelt Budapest, 2022. június 7. napján.

Tisztelettel:

dr. Kodela Viktor ügyvéd
Kodela Ügyvédi Iroda
panaszosok képv.

MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet Ügyvédi meghatalmazás